

Spis treści

PRZEDMOWA	11
Część I	
DZIECKO Z PŁODOWYM ZESPOŁEM ALKOHOLOWYM W SZKOLE	
Rozdział 1: Podstawowe informacje o Płodowym Zespole Alkoholowym (FAS)	15
Spektrum poalkoholowych zaburzeń płodu - FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder)	15
FAS/E a inne jednostki chorobowe	18
Dzieci z FASD w szkole	18
Zaburzenia funkcji poznawczych	20
Trudności emocjonalne dziecka z FAS w sytuacjach społecznych	20
Zaburzenia rozwoju fizycznego	21
Problem poalkoholowego uszkodzenia płodu	22
Zaburzenia funkcjonowania dziecka z FAS	24
Zaburzenia pierwotne	24
Zaburzenia wtórne	24
Umiejętności dzieci z FAS	25
Jak „budować” na możliwościach dziecka?	27
Rozdział 2: Pomoc i wsparcie	28
System pomocy i wsparcia	28
Grupa wsparcia	29
Rodzice - uczeń - nauczyciele	30
Nieformalni konsultanci i doradcy	31
Formalna pomoc i wsparcie	32
Wewnątrzszkolna grupa wsparcia	32

Grupa wspierająca proces edukacji	33
Zewnętrzna społeczność wspierająca	33
Kilka praktycznych kroków (przykładowe działania)	34
Rozdział 3: Tworzenie pozytywnego klimatu w szkole	37
Cechy pozytywnego klimatu w szkole	37
Organizacja pracy w szkole (przykładowe działania)	38
Obszary funkcjonowania dziecka z uszkodzeniem poalkoholowym	40
Środowisko funkcjonowania fizycznego	40
Środowisko emocjonalne i społeczne	44
Środowisko zdobywania wiedzy	45
Rozdział 4: Sposoby nauczania, wsparcie, interwencje, sukcesy	49
Zasady planowania działań	49
Modyfikacje głównego planu nauczania	52
Strategia nauki	52
Strategie organizacyjne	53
Adaptacje indywidualne	55
Grupa wsparcia	57
Indywidualne Programy Nauczania - IPN	58
Indywidualny plan Pauliny (przykładowe działania)	59
Rozwiązania usprawniające porozumiewanie się	61
Rozdział 5: Strategie i interwencje behawioralne stosowane w klasie	64
Ustalenie i wdrożenie reguł klasowych	65
Pięć kroków wprowadzania regulaminu klasowego	67
Spotkania klasowe	69
Kontakty między szkołą a domem	69
Strategie stosowane w klasie	70
Nauka zachowań społecznych	70
Nauczanie z wykorzystaniem „opowiadań społecznych”	72
Pomoc w panowaniu nad emocjami	73
Jak zapewnić uczniowi bezpieczeństwo?	73
Niewłaściwe zachowania - rozwiązywanie problemów	74
Konsekwencja w działaniach	75

Strategie postępowania z uczniem w klasie i szkole	76
Strategie stosowane poza szkołą	78

CZĘŚĆ II JAK BYĆ NAUCZYCIELEM DZIECKA Z FAS?

Rozdział 1: Potrzeby i możliwości ucznia z FAS/E	83
KROK PIERWSZY - zbierz informacje	83
KROK DRUGI - opracuj plan i <i>zaczynij</i> go realizować	87
KROK TRZECI - oceń dotychczasowe działania	88
KROK CZWARTY - zmodyfikuj program	89
Rozdział 2: Zaburzenia zachowania u dzieci z zespołem FAS/E	91
Zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi	91
Zaburzenia myślenia przyczynowo-skutkowego	94
Zaburzenia funkcjonowania społecznego	96
Szczególne trudności uczniów z FAS	98
Jak stworzyć odpowiednie otoczenie dla dziecka z FAS/E w szkole?	99
Zaburzenia pamięci	101
Zaburzenia mowy i rozumienia wypowiedzi innych osób	104
Trudności w czytaniu i pisaniu	108
Ograniczenia sprawności fizycznej	110
Myślenie matematyczne	111
Nauki ścisłe	113
Muzyka i plastyka	115

CZĘŚĆ III DZIECKO Z ZESPOŁEM FAS W DOMU

Rozdział 1: Wiadomości istotne	122
Kasia - nasza adoptowana córka	124
Rozdział 2: Jakie objawy powinny nas skłonić do szukania pomocy specjalistycznej?	126
Obserwacja symptomów	126

A. Uważna miłość - widzenie	127
B. Uważna miłość - słyszenie	131
C. Uważna miłość - czucie	135
D. Uważna miłość - rozwój ruchowy	139
E. Uważna miłość - mowa małych dzieci	143
F. Uważna miłość - sprawne ręce	145
Zasady treningu toaletowego	147
Zaburzenia pamięci	148
Rozdział 3: Rodzina jako drużyna	149
Droga usprawniania dzieci z FAS	149
Rodzina - wsparcie i wspieranie	150
Rodzic zastępczy a nauczyciel - spotkanie profesjonalistów	152

Aneks MATERIAŁY POMOCNICZE

Część I

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ROZDZIAŁU 2

Załącznik nr 1 - Zespół wspierający pracę nauczyciela (dzielenie się informacjami)	157
Załącznik nr 2 - Zespół wspierający pracę nauczyciela (prośba o pomoc i współpracę)	158
Załącznik nr 3 - Zespół wspierający pracę nauczyciela (prośba o przedstawienie profilu neurobehawioralnego dziecka)	159

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ROZDZIAŁU 3

Załącznik nr 1 - Dobry klimat w naszej szkole	162
Załącznik nr 2 - Charakterystyka funkcjonowania zmysłowego	164

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ROZDZIAŁU 4

Załącznik nr 1 - Opis adaptacji koniecznych w realizacji indywidualnego programu nauczania	165
---	-----

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ROZDZIAŁU 5

Załącznik nr 1 - Sposób spędzania czasu wolnego	166
Załącznik nr 2 - Mój plan obrazkowy	167
Załącznik nr 3 - Kontrolowanie stresu	168

Część II

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ROZDZIAŁU 2

Załącznik nr 1 - Propozycje prostych pytań przydatnych w czasie pierwszego spotkania z rodzicami-opiekunami dziecka z FAS/E	169
Załącznik nr 2 - Notatki przydatne na pierwszym spotkaniu z rodzicami dziecka z FAS/E	171
Załącznik nr 3 - Lista zachowań ucznia z FAS/E, z właściwą i niewłaściwą ich interpretacją	173
Załącznik 4 - Zdolności adaptacyjne ucznia	174
Załącznik nr 5 - Lista oceniająca stan pamięci dziecka	176
Załącznik nr 6 - Lista sprawdzająca stan poziomu rozwoju mowy i ekspresji językowej	177
Załącznik nr 7 - Sprawność psychoruchowa	179
Załącznik nr 8 - Myślenie matematyczne (lista zdolności)	180
Załącznik nr 9 - Wiedza - zdolności (lista umiejętności)	182
Załącznik nr 10 - Zainteresowanie sztuką: plastyka - muzyka - śpiew	184

MATERIAŁY POMOCNICZE DO CZĘŚCI III

Załącznik nr 1 - Rozwój wzroku	186
Załącznik nr 2 - Rozwój słuchu	186
Załącznik nr 3 - Rozwój dotyku	187
Załącznik nr 4 - Rozwój ruchowy	187
Załącznik nr 5 - Rozwój mowy	188
Załącznik nr 6 - Rozwój sprawności rąk	189
Załącznik nr 7 - Profil rozwojowy BIBIC	190

LITERATURA	192
-------------------	------------